

Daghregister. Deel 1. 1651-1655

Jan van Riebeeck

editie D.B. Bosman en H.B. Thom

bron

Jan van Riebeeck, *Daghregister. Deel 1. 1651-1655* (eds. D.B. Bosman en H.B. Thom). A.A. Balkema, Kaapstad 1952

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/rieb001dagh01_01/colofon.htm

© 2010 dbnl / erven D.B. Bosman / erven H.B. Thom

t.o. III

JAN VAN RIEBEECK
Die Rijksmuseum, Amsterdam

voorskrifte bevat, bv. in verband met dissipline onder amptenare, godsdiens en godsdiensoefening, salarisse, partikuliere handel, rantsoene, wapens en skeepsinstrumente, testamente en goedere van oorledenes, en ede van amptenare. Daar is vyfkeer algemene artikelbriewe afgekondig: in 1601, 1634, 1658, 1672 en 1742, iedere keer met 'n geringe mate van wysiging en aanvulling. Jan van Riebeeck het in die onderhawige stadium (September 1652) begryplikerwyse die artikelbrief van 1634 gebruik. Die volledige teks daarvan is te vinde in Van der Chijs: *Nederlandsch-Indisch Plakaatboek*, 1602-1811, I (1602-1642), pp. 309-369.

- (m) Verklarings van Valentijn Lehman, Pieter Witsinck e.a., C. 326: *Attestatiën*, 1652-1665, pp. 9-11. K.A.
- (n) Vgl. verklarings van Brackenier en Jan Vis, C.J. 2952: *Confessiën en Interrogatoriën*, 1652-1673, p. 13. K.A.
- (o) Vgl. C.J. 780: *Sententies*, 1652-1697, pp. 9-10. K.A.
- (p) 'Hottento die wat Engels spreek' - Sien weer 7 April 1652, en noot h aldaar.
- (q) Die Dam, d.i. die bekende plein voor die Koninklike Paleis (die vroeë Raadhuis) in Amsterdam. 'n Uitvoerige geskiedkundige behandeling, tesame met afbeeldings van die Dam in die sewentiende eeu, is te vinde by Brugmans: *Geschiedenis van Amsterdam*, I, pp. 277-292 en 293; en II, pp. 267 en 325.

* October <anno> 1652

⁺⁷²

Adij, primo do., moij sonneschijn-weder, met variable winden in de baij, gelijk het veeltijts is, sijnde daer 't jacht leijt de wint N.W. ende een gotelingschooth verder sterck Z.Oost ende hier aen lant stil ende veelderhande⁶, invoegen weijnigh staet maecken cunnen hoe de wint buijten waijt.

Hebben op dato wederom wat erten sonder schellen gesaijt, comende die over 14 dagen⁷ gesaijt hebben fraij op; ende die in den eersten gesaijt sijn, worden nu al heel rijp, als oock de cropsla, die uijtermaten schoone croppen seth.

D' adsistenten voor dato, op onse eerste aencomen⁸ alhier, eens uijtgegaen wesende achter den Taeffelbergh om^(a), nae d' andere sijde van 't landt om de Zuijt, ende aldaer gevonden hebbende, nae hun raport, een baije die fraij beslooten ende vol schoone bosschagies^(b) was, soo hebben goet gevonden 't selve eens nader t' ondersoecken, te meer alsoo wel gemeent wort dat de particuliere Portugese Mosambicqsvaerders^(c) achter dese Taeffelbaij ergens havens hebben daer hun in de heen ende wederom reijse comen verversschen. Ten welcken eynde dan den stuijman van 't jacht, nevens d' adsistenten van den Helm ende Verburgh, met eenigh g'armeert volck ende den Hottento Herrij die wat Engels spreek, tot weghwijser, heengesonden hebben om de gelegentheijt van do. baij ende bosschagie, etc., wat nader ende perfectelijck te ontdekken. Comende den

2 do. voormiddaghs gesamentlijck wederom, raporterende de voorgemelte baij recht Zuijtwaerts meest achter den Taeffelbergh seer bequaem ende voor alle winden genoechaem beslooten, omtrent 1½ mijl in 't ront bevonden te hebben,⁺ 't incomen⁹ van dien¹⁰ N.N.O. ende Z.Z.W., invoegen alleenlijck eenighsints maer ^{+72v}

6. 'variabel', sodat mens nie kan sê van watter kant die wind waai nie.

7. *over 14 dagen*, 14 dae gelede.

8. *voor dato, op onse eerste aencomen*, vroeër, na ons aankoms.

9. toegang.

10. van dié baai, nl. Houtbaai.

wat¹ voor de Z.Z.W. wint soude openleggen. Edoch na derselver seggen, meeninghe <sic> echter achter seecker hoeck met schepen noch te schuijlen sijn², hebbende voor dato Engelszen met een groot schip daerin geweest, volgens 't seggen van meergenoemden Herrij, die met 'tselve vandaer nae dese baije³ soude verseijlt ende van do. Engelsen met twee sacken rijs vereert wesen.

Vonden aldaer oock seer schoone ende veele bosschagies met noch veel bequaemer, hoger, dicker, ende rechter boomen als oijt voor dato vernomen hadden omtrent 5½ duijsent treden van de strant, ende bequaemen wegh om de houtwercken met wagens off carren na de zeeant te voeren; item, een seer schoone, versse, in zee afflopende reviere, wel soo wijt ende diep dat men der met boots genoechaem in roeijen can, edoch omtrent ½ mijl opwärts wat nauwer, vol ruijchte wordende, echter nae hun meeninghe tot heel in de bosschagie streckende; invoegen het hout willende drijven, met de stroom de revier soude cunnen affgedreven worden. 'T welck na desen verder t' ondersoecken staedt.

Op dato gemerckt meergemelten Pieter Brackenier over de woorden bij hem gesproocken: 't ancker is wegh ende de cabel sal haest volgen', geen bekentnisse wil doen, ende d' attestanten⁴ in 't recolleren⁵ van d' attestatien verclaren aen de stem maer gehoort ende niet gesien hebben deselve woorden bij hem gesproocken waren, is bij den Raedt verstaen^(d) hem van sijne detentie te ontslaen, ende over de⁶ volgens eijge confessie gewent hadde bij de weghgelopen personen te wesen, gecondemneert 3 mael van de rheedee⁷ te laten vallen, met hondert slagen voor de⁺ mast; ende om geen opruijinge meer onder 't volck te maecken, gestelt op 't jacht⁺ 73 om aldaer sijnen dienst voortaan waer te nemen.

Soo is oock geresolveert^(e), de traenketels te stellen aen dese sijde van de Soute-Revier achter een hoghe santduijn even binnen in de mont der geseijde reviere leggende, omme hier over 't fort van den roock ende stanck niet becommert⁸ te wesen, voor eenige sieckten daeruijt te causeren. Ende tot bewaringe van voorgemelte ketels ende derselver dependentien⁹, op do. santduijn een cleijn redoutjen¹⁰ van soden, 3 roeden in 't viercant, op te werpen om bij¹¹ de walvisvangers ende traencokers te besetten ende bewaecken, sullende bovendien oock strecken tot meerder verseeckeringe deser Taeffelbaij ende de daer in de reviere te houden sloepen, als oock wesen een bequaeme uijtkijck na de walvis ende schepen, die de baij mochten incomen, ende sodanigh tot bescherminge deser baije, dat seer beswaerlijck ijmandt met boots tegen onsen wil sullen cunnen landen, alsoo alle bequame advenuen¹² met ons canon cunnen beschoten ende gedeffendeert worden.

1. *alleenlijck eenighsints maer wat*, alleen maar 'n bietjie.
2. *noch te schuijlen sijn*, nog moontlik is om te skuil.
3. nl. Tafelbaai.
4. getuies.
5. vergelyking.
6. Sic. *overdien?*
7. Vgl. noot 9 o.d. 8/7/1652.
8. *becmmert* word hier blykbaar in twee betekenisgebruik: (a) gehinder; vgl. o.d. 23/9/1660 en WNT, s.v. (b) besorg, beangstig.
9. bybehorens.
10. fortjie.
11. deur.
12. toegange.

3 *do.*, fraij sonneschijn-weer met variable winden. Is voornoemde sententie over Brackenier genomen ter executie gestelt.

Op den middagh quamen den constabel ende noch 2 man van 't jacht (in de Soute-Revier geweest om riet te halen) vluchten ende ons aendienen dat meenichte in woonders hadden vernomen, ende door 7 à 8 (sijlieden met hun vijfde wesende)⁺ over de reviere gejaeght, ende haer twee mackers, niet cunnende swemmen, ^{+73v} met de sloep achtergelaten hadden; waerover¹: 12 à 14 g'armeerde soldaten heen sonden om de sloep ende d' andere 2 maets wederom te halen ende t' ontsetten², maer bij de Soute-Revier comende, bevonden 't 7 à 8 wijven van de bij ons hier woonende Ottentoes te wesen; welcke daer eenighe worteltjens tot hun voetsel uijt d' aerde groeven ende d' onse siende, al dansende nae haer waren toegelopen tot betooninge van vruntschap ende om wat tabacq off broot te versoecken.

Ondertusschen vertoont hem een van de op 24en passato weghgelopen personen uijt een bosjen, versoeckende verloff om binnen 't fort, behoudens lijff ende leven³ te mogen comen, ende weijnigh daernae d' andere drie^(f), welcke te samen even voor den avont noch alle vier van selfs binnen quamen, sijnde⁴ de soldaten gemist die, op 't gerucht dat⁵ hieromtrent waren, nae hun hadden gestuijrt, welcke een uijr daernae wederom binnen quaemen.

Deselve aldus wederom ende binnen 't fort gecomen, hebben ons datelijck van hun verseeckert⁶, ende een voor een bijzonder⁷ g'examineert. Maer spreekken altemalen meest uijt eene mont, dat uijt eijgen ende onbedwongen wille waren deurgegaen op hope omme over lant in 't Vaderlant te comen; maer vermits de menichte hooge ende moeilijcke bergen niet cunnende voorder als omtrent 24 mijlen van hier om d' oost comen, geresolveert wederom te keeren ende haer lijffsgenade⁸ te bidden, als wel wetende grootlijcks misdaen te hebben. Maer willen gansch niet weten dat d' een d' ander daertoe opgemaect hadden, nochte oock wie⁺ den eersten aenvoerder is geweest, behalven Jan Blanx, welcke seijt dat met Jan van Leijen t'samen gespannen hadt, ende d' andere twee van selfs bij haer ⁺⁷⁴ gecomen waren, ende dat over eenigen tijt⁹ in 't jacht gedroompt hadde van een goudtbergh die sij meenden op te soecken ende dachte te vinden, nevens meer sulcke ende diergelijcke frivole kinderlijcke uijtslagen¹⁰; waerop voor eerst alle vier, elck appart, sijn in de boeijen gesloten, ende verseeckert dat met malkanderen niet mogen spreekken.

4 *do.*, helder sonneschijn-weder met styve Z.Oostelijcke coelte. Heden andermael de voorgemelte fugitiven g'examineert ende verhoort wordende^(g), confessereren

1. om watter rede.
2. bevry.
3. *behoudens lijff ende leven*, met behoud van hulle lewe. *Lijf* beteken hier dieselfde as *lewe*, vgl. Eng. *life*.
4. hebbende.
5. Voeg in: *sij*.
6. *hebben ons datelijck van hun verseeckert*, het ons hulle onmiddellik in versekerde bewaring gestel.
7. apart.
8. behoud van die lewe.
9. *over eenigen tijt*, 'n tyd gelede.
10. *kinderlijcke uijtslagen*, dwaas praatjies.

+ daer van soude gestorven sijn. Namen des nachts onse rust bij een waterbeecq in Godes naem; sagen oock 2 vogelstruijs¹. Mosten den selven do. daer weer ⁺⁷⁵ vandaen van² twee renosters³ die op ons aenquamen, ende cosen alsdoen 't strant, daer wij twee mijlen gingen. Maeckten ons leger in 't eerste van de duijnen.

Den 26 do., des morgens gingen weder op de reijs begeven, cosen het strant na de Caep Angulius⁴, marcheerden omtrent 7 mijlen. Ons eerste eeten was vier jonge vogels die in 't nest saten en drie eijers. Namen des avonts ons leger⁵ aen strant, daer wij wat clipconten⁶ beschaerden⁷.

Den 27 do., gingen langhs de strant omtrent 7 mijlen, quamen des avonts tegens een seer hoogen bergh aen de zee⁸, die wij over mosten; daeromme bleven daeronder leggen rusten tot den

28 *do.*, ende versagen ons met clipconten om met ons te nemen over 't geberchte, die wij brieden⁸ en regen⁹ die aen toutjens ende drooghden die, ende oock van¹⁰ calbassen om water in te nemen.

Den 29 do., des smorgens ons op de reijse begevende over het geberchte meenden dien hoeck over te reijsen, ende hetselffde niet wel conde gaen, begond Jan Verdonck ende Willem Huijtjens berouw te krijgen, maer trocken

den 30 do. al evenwel voort tot sanderendaeghs sachtermiddaghs, wast¹¹ Gerrit het oock al moede, ende voor mij alleen conde geen dans maecken¹²; daerom resolveerden wederom nae 't fort te trecken, op hoop van barmhartigheijt ende genade.

In Godts naem
(onder stont)

Naer¹³ gedane collatie is desen met het begonnen Journael, bij mij ondergeschreven⁺ sedert mij vertreck met root crijt gehouden, van woorde tot woorde bevonden t' accorderen. In teijcken der waerheijt hebbe ick dese met eijgen ^{+75v} handen onderteijckent ter presentie van Pieter van den Helm, boeckhouder, ende Fredrick Verburgh, mede boeckhouder, als getuijgen hiertoe versocht, desen 4 October anno 1652.

(ende was geteeckent) 'Jan Blanx, P.V. Helm, F.V. Burgh.'

Savonts begondt seer hard te waijen, dat snachts soo vehement uijtten Z.Oosten toenam dat de geteerde tenten heel aen flersen¹⁴ woeij; item den

1. Gewone vorm van die woord in die 17de eeu. Daarnaas en later *struisvogel*. Hier (slordige?) meervoud.
2. weens.
3. *renoster* is dus al 'n voor-Afrikaanse vorm.
4. Agulhas?
5. lêplek, kamp.
6. soort seeslakke (*Patella* volgens WNT). Blykbaar kom die woord alleen in hierdie joernaal voor. Is dit dieselfde woord as *klipkous* (en), soort skulpdier? Kyk die aanhalinge in WNT uit Rumphius, Nieuhoff, Houttuyn. *Klipkous* dan 'n eufemisme vir *klipkont*?
7. vir onself verskaf het, versamel het.
8. verlede tyd van *braden*: gebraai het.
9. verlede tyd van *rijgen*: geryg het.
10. Bo: 'versagen ons *me'*; hier *van*.
11. *was* 't i.p.v. *was*.
12. *conde geen dans maecken*, kon dit nie klaarspeel nie; vgl. WNT III, 2286.
13. ná.
14. stukke, flarde; vgl. WNT s.v. *flars*.

Daghregister. Deel 2. 1656-1658

Jan van Riebeeck

editie D.B. Bosman en H.B. Thom

bron

Jan van Riebeeck, *Daghregister. Deel 2. 1656-1658* (eds. D.B. Bosman en H.B. Thom). A.A. Balkema, Kaapstad 1955

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/rieb001dagh02_01/colofon.htm

© 2010 dbnl / erven D.B. Bosman / erven H.B. Thom

Rijksmuseum, Amsterdam

JAN VAN RIEBEECK

Behalwe die portret voor in Deel I, waar Van Riebeeck afgebeeld is as 'n man van ongeveer 45 jaar, word nou ook twee ander skilderye as portrette van die Stigter beskou. Bostaande skildery sou van Dirck Cracij wees, wat ook die teenhanger, die portret van Maria de la Queillerie, sou geskilder het, omstreeks die tyd van hulle huwelik in Holland.

Al drie die genoemde skilderye is uit die versameling-Van Swinderen in die Rijksmuseum, Amsterdam.

Illustrasies deel II

No. 1.	Jan van Riebeeck deur Craeij	(Frontispies)
No. 2.	Omgewing van Kaap. Kaart no. 803.	<i>teenoor</i> 52
No. 3.	Ryckloff van Goens	100
No. 4.	Kaart van Kaapse skiereiland (no. 806)	<i>teenoor</i> 101
No. 5.	Maria de la Queillerie (Craeij)	<i>teenoor</i> 116
No. 6.	Omgewing van Fort. Kaart no. 804	132
No. 7.	Gebed van Van Riebeeck	<i>teenoor</i> 228
No. 8.	Maria Scipio	<i>teenoor</i> 340
No. 9.	Koevert van brief	388
No. 10.	Aanhef Petisie Haagse kopie (K.A. 3971, fol. 194)	436
No. 11.	Aanhef Petisie Kaapse kopie (C. 584, pag. 695)	437

January anno 1656

Nieujaersdag, den eersten ditto, fray weer ende wint Z.westelijck.⁺

Sondagh, den 2en dito, idem.

⁺Kol. Arch. 3968 Fol. 115.

3en dito, 's morgens regenachtigh weer met vrij stijve coelte uytten N.Westen.

Desen nacht wasser op 't Robbeneylant gevuyrt¹, waeromme gepresumeert wierd datter eenigh schip off schepen bij haer gesien sal wesen, vermits sulcx het seyn van 'tselve (offte van overlast) is; derhalven den stuyrman van 't *Robbejaghtjen* (aen lant ontboden) ordre gegeven is omme datelijck met 'tselve onder seyl te gaen na 't Robbeneylant ende te vernemen wat haer vuyren heeft te beduyden gehad. Maer denselven wat buyten comende, ende 't weer met grote kaken² ende buyen hard toenemende, mitsgaders aen stuck wayende sijn cluyffock, moeste onvolbrachter⁺ reyse (omdat de wint oock meer en meer tegenliep ende, als voorseyt, handt ^{+115v} over hant toenam) weder keren. Doch wierd ordre gelaten op 't eerste hapjen³, ten eynde voorsz., weder te passen ende onder zeyl te gaen, sonder den Commandeur daerover vorder te comen vragen, ten ware ontboden wierd, etc.

*4en dito, 's morgens de wint noch al westelijck, doch niet soo hard als gister; echter sodanigh dat wij niet dorsten wagen ten eynde voormelt een Biscayse sloep op sijn riemen⁴ na 't Robbeneylant te senden, sijnde 't *Robbejaghtjen* (hoe snedigh het oock is) vermits de contrarie-wint meede onmogelijck op te comen, sulcx dat wij van 't beduytsel des vuyrens aldaer noch ignorant blijven.*

*5 dito, fray weer en de wint meest westelijck, doch tegen den avont wat stillende ende zuyelijck lopende, hebben 't *Robbejaghtjen* ten eynde voormelt weder affgesonden, met oock 36 stucx schapen om op 't Robbeneylant bij d' andere te setten, ende ordre, indien 't vuyren niet sonders te beduyden vint, dan vorders te varen na 't Dasseneylant om vellen te halen, etc., ten welcken eynde de vorige missive ende een cleyn appendix tot deselve meedevoerden aen d' opperhooffden van dito eylant, tenderende⁵ als voor aengetogen, waermeede desen avont noch onder seyl gingh.^(a)*

6en dito, 's morgens schoon weer ende wint labber van den N.Westen, als gister.

7 dito, idem.

8en dito, 's morgens nat, regenachtigh weer ende wint ut supra.

Sondagh, den 9en dito, droogh weer ende 't luchjen labber van den Z.Z.Oosten.

10 dito, meest weer ende wint als voren. Desen morgen was Herry met een van sijn vrouwen weder aen 't fort gecomen, blijvende buyten op de cant van de revier, bij de planck daer men overgaet, leggen totdat den Commandeur, van hem niet wetende ende 's morgens vroegh na de thuynen gaende, hem schier op 't lijff liep ende daer aldoen aensprack, mitsgaders op 't vrundelijckste vraeghden waer hij soo

1. teken gegee met vuur.

2. rukwinde.

3. windjie. Woord wat v.R. dikwels gebruik: o.d. 15/8/1653, 16/9/1654, 2/1/1656, 8/9/1657, 22/8/1658, 12 en 18/1/1662. Die woord is by niemand anders opgeteken nie en kan dus beskou word as 'n soort lyfwoord wat v.R. dwarsdeur die *Daghregister* gebruik.

4. *op sijn riemen*, (teen die wind in) deur roeiers geroei.

5. koers nemende.

Den haen die medegaet moet oock op 't Robben-eylandt overgeven bij de hoenders, voor desen daer gesonden, waarvan den haen gestorven is.

Na volbrengingh van 'twelcke dan ten eersten weder sult keeren na de Saldanhabay omme aldaer van 't Madagasen-eylandt te halen ende in te souten al U medegegeven vaten (sijnde 48 halffamen) vol vogels, om hier tot toespijs te gebruycken, doch de oly- ende traenvaetjes sal Ul. eerst met robbentraen vullen, om welck te branden Ul. alle gereetschappen sijn medegegeven.

Ende alsoo 't wel mocht gebeuren, dat Ul. daer eenige inwoonders vindt, soo hebben wij U oock 71 lb. draetcooper, 9¼ lb. tabacq ende 1 gros pijpen medegegeven, om daervoor oock wat schapen ende jonge koebeestjens (die haer in de weyde al cunnen generen¹) te reuylen, settende deselve als voor desen op 't Schapen-eylandt, om vandaer dan voorts aen 't Robben-eylandt over te voeren, namentlijcq de jonge schapen, maer d' oude moeten hier gebracht worden om ten eersten te slachten ende oirbaren², alsoo die bevonden hebben veel te sterven ende 't jonge slach fray op gemelte eylandt te aerden, gelijk oock de jonge koebeestjes mede moeten hier wesen om aen te laten groeyen.

Op voorsz. Schapen-eylandt sijn voor desen wat pattattissen geplandt. Sult derhalven eens vernemen ende ons bescheyt weten te brengen off die wat voortgeset sijn, gaende nu oock eenige met U om aldaer, ende oock op 't Dassen-eylandt, weder partije te planten, mitsgaders overal daer Ul. sandige grondt sijt vernemende, soowel op 't een als 't ander aencomelijck³ eylandt. Item oock selfs op eenige bequaeme plaetsen in de Saldanha-bay om, overal comende, altijd wat te vinden,⁺ alsoo 't een seer aengroeyende aertvrucht is, 'twelcke in plaets van broot soude⁺¹³⁸ cunnen verstrecken ende daeromme gerecommandeert ende bevolen blijft tot 't selve al wat naersticheyt aen te wenden, sijnde de grondt op 't Dassen-eylandt voornamentlijck tot die vrucht seer bequaem, waeromme daer, naest 't Robben-eylandt, de meeste wel moeten geplandt worden.

Wij geven U oock mede 2 palen, op elck gespijkert een planck, daerinne gebrandt 't merck van d' E. Compagnie, van 'twelcke Ul. een op 't Dassen-eylandt sult planten op een bequaeme plaetse aen de Noortcandt van de Saldanha-bay, mitsgaders oock 't selve merck uythouwen op een van de aensienlijckste groote clippen offte steenen, gelijk als aen 't Dassen-eylandt op de clip Rijpermonde^{4.(m)}, die niet can weghgerolt worden, tot teycken dat d' E. Compagnie het voor haer in possessie offte besit hebben genomen, ende waertoe Ul. steenhouwersijsers ende hamers worden medegegeven, die ons na gedane reyse sult weder overhandigen om tot andre nodige tijt te bewaren ende niet verlooren te raken.

1. wat al kan bestaan van die gras wat hulle vreet.
2. nuttig, eet.
3. waar 'n boot kan land.
4. Moet die naam wees van 'n besondere klip of rots op Dasseneiland. 'n Riviertjie, die *Rijp*, waarvan die naam *Rijpermonde* sou kan kom, kom op die Nederlandse kaart nie voor nie. Die *Rupel* en *Rupelmonde* in Vlaamdere is wel bekend.

In U heen- ende weerseylen moet Ul. altijd ende doorgaens 't loot laten gaen, pertinent aenteyckenen wat diepten ende gronden, reven, clippen, sanden, droochten, bayen, inhammen, etc., <Ul.> overal bevindt. Item oock wat streckingen de custen hebben, omme alle misstellingen van de gemaecte caerten sooveel mogelijk te verbeteren, waeraen voor d' E. Compagnie veel gelegen is ende Ul. gelast wordt altijd wel waer te nemen ende, mogelijk sijnde, ons oock van alles affteyckeninge mede te brengen.

Renocheloshorens¹, oliphandt- ende zeecoetanden in de Saldanha-bay vernemende, moeten Ul. neffens de schapen mede soo veele handelen als becomen cundt. Item struysveeren die se altemets oock wel hebben, maer is tot heden bij d' onse noch weynich debvoir om gedaen. Des Ul. door meerder naersticheyt ende vlijt sulcx moet maken te verbeteren tot dienst onser Heeren Meesters ende Ulieder particuliere eere, waermede Ul. dan geluck ende behouden reyse sijn toewenschende.

In 't fort de Goede Hoop,
adij 27en October 1657.

(Was geteyckent:)
Jan van Riebeeck'.

Met dito jachtjen is oock geschreven navolgend briefken, als te weten:

+ 'Aen Jan Woutersz. op 't Robben-eylandt,

Uyt Ul. jongste van den 14 des verleden maents hebben wij verstaen dat het ^{+138v} getal van de schapen alsdoen waren 350 stucx, op de aenteelt van welcke U meeste gedachten moeten gaen ende ons telckens van den vorderen aenwas advys senden.

Dat de miredick wel groeyt is een goede saecke ende moet mede alle mogelijke vlijt tot voortsettinge aengewent worden, alsoo 'tselfe groot gerieff ende verversinge voor Compagnies volcq op de reysen sal geven. Item oocq de pattattissen, van welckers wasdom Ul. niet behoefft te despereren, sullen hem wel verthoonen eer de maendt November gepasseert is, sijnde jegenwoordich noch de beste tijt tot verplantinge, ende waeromme wij bij desen noch een goede partijje senden, om noch al meer ende meer aen te planten, vermits de Robben-eylantsgronden daertoe seer bequaem sijn ende dierhalven sonder twijffel wel voortelen sullen⁽ⁿ⁾.

Om daer hoenders aen te focken sal niet nodich wesen, alsoo de vrije luyden genoeg aenqueecken; oock soo soude het, omdat se daer uyt de handt moeten gevoedt worden, vermits op dat eylandt geen granen wassen willen (daer wij oock noch sober genoeg voor 't volcq van versien sijn) te costelijck ende ongelegen voor d' E. Compagnie vallen, mitsgaders mede prejuditie geven in der vrije luyden voordelen; echter wordt U den versochten haen voor de daer sijnde hennen gesonden tot Ul. eygen gerieff, alsoo de hoenders delicaetes² ende dierhalven weynich voor

1. *renochelos*, gedissimileerde byvorm van *renocheros* (*rhinoceros*), waarin al die woord *horing* opgesluit lê: Ndl. *neushoorn*. K: *renosters-horens*.
2. Snw. met die aksent op die laatste lettergreep: *delicatesse*, lekkerny.

't gemeene volcq wesende, bij de respective opperhooffden der uyt- ende thuysvarende schepen voor hun particuliere versnaeperinge van de vrije luyden wel cunnen gecocht worden, sonder d' E. Compagnie dienaengaende noch meer lasten op te laden. Men moet het voor haer Ed. op de mesnagie¹ aenleggen, ten eynde ydereen versorcht can worden van 'tgene dat best strecken can, sijnde op dat eylandt principael d' aenfocq van schapen ende voorsz. aertvruchten, 'twelck soowel voor 't gemeen als d' opperhooffden sal cunnen strecken ende groote ververssinge geven.

Wij senden U oock wat loocq, porey² ende Bataviasen ajuyn, hier aengefocqt ende apparent daer mede wel sullende voortcomen. Ul. cunt der proeff afnemen ende ons van de bevindinge hierna advys geven. Item oock noch 2 m.³ provisie ende 1 groote mande met wortelen, sulcx Ul. nu tot diep in January rijckelijck geprovideert blijfft.

Wij hebben op den 23 deser maendt October een zeyl Westwaerts van 't Robbeneylandt⁺ gesien, sonder 'tselve, vermits d' opgecomen dijsicheyt, te hebben cunnen verkennen, meenende oock, doordien wij geen ander verwachten als ⁺¹³⁹ den *Olyphandt* ende *Walvis* uyt 't patria ende dit maer een redelijck jacht geleeck, dat het een onduyts⁴ sal geweest sijn, sullen dierhalven verwachten wat bescheyt off kennisse Ul. daervan vernomen hebt; ende alsoo wij gissen Ul. van geen kijcker versien sijt, soo wortter U bij desen een gestuyrt om de aencomende schepen te beter te verkennen.

Ul. moeten oock niet vergeten te vuyren alsser Compagnies schepen voor de wal sijn om 's nachts op in te seylen, alsoo daerop expres seynbrieven sijn gemaect; maer vreemde schepen sijnde, sal Ul. sich gansch stil houden sonder eenich teycken ter werelt te thoone. Per memorie.

In 't fort de Goede Hoop,
adij 27 October anno 1657.
(Was geteyckent:)
Jan van Riebeeck.'

Heden oock is ordre ende volcq gestelt op 't grasmaeyen ende hoyen, voor de paerden heel nootsaeckelijck tegen de dorre tijt dat hieromtrent weynich gras te snijden valt.

Sondagh, den 28en dito, 's morgens fray, lieffelijck sonneschijn-weer ende 't luchjen aen d' oversijde van de bay Z.Z.Oost.

's Avonts cregen tijdinge uyt eenige vreemde Hottentoots dat ons volcq al sommige Saldanhars hadden aengetroffen ende hun omtrent⁵ haer ter nedergeslagen, mitsgaders van deselve rede⁶ goet deel schapen, doch noch maer 3 à 4 koebeesten, gehandelt hadden. De tijt sal de nader seeckerhey openbaren.

1. suinige beheer.
2. Ouer vorm van *prei*, Mndl. *por(r)eye*, uit Ofr. *poree*, afleiding van Lat. *porrum*. Kyk WNT vir meer ou vorme.
3. Afkorting vir 2 *maenden*.
4. nie 'n Nederlandse nie.
5. *omtrent haer*, in hulle omgewing.
6. reeds.

29 <dito>, liefdelijck weer ende wint als vooren. Den Commandeur uytgegaen wesende na de corenlanden, bosschagies etc., omme de gelegtheden van de bequaemste bouwlanden meer ende meer aff te speculeren, ende tegen den avondt wederom comende, was hem omtrent Compagnies boomgaert stijff 1½ uyr gaens van hier ontmoet den tolcq Herry, alleen, sonder ymanden bij sich te hebben, welcke om een plasdanck¹ te behalen, de verhaelde tijdinge quam confirmeeren, seggende onder andren, dat soo haest als d' onse den 4 avondt omtrent d' eerste trop inwoonders (Charigrina² genaempt^(o)) waren gecomen, deselve uyt vreesse van beroofft te⁺ worden altemalen waren weghgevlucht, sulcx ons volcq al vorder treckende, een ander trop, Cochona² genaempt^(p), hadden opgelopen ende met deselve ten eersten in handelinge geraeckt, daer weynich van affseecker ander trop lagh, Chora Chouqua^(a) genaempt, die verleden jaer de vrije luyden haer tabacq van 't velt hadden genomen, bij dewelcke d' onse (als kennis daeraen hebbende ende 't verhaelde al overlange vergeven ende vergeten sijnde) haer hadden ter neder geslagen³, wordende van deselve ende oock de voorsz. Saldanhars lustich met melck onthaelt, 'twelcke den gevluchten trop Charigrina vernemende, waren die op haer voorige plaetsen wedergekeert ende oock bij d' onse gecomen, mede aenbrengende, behalven de schapen, sooveel ende meer melcq als ons volcq costen nuttigen, welckers copere ende tabacq oock al haest verhandelt was, sulcx wij haer binnen weynich dagen stonden weder thuys te krijgen, neffens alle de voorsz. Saldanhars om hier aen 't fort te comen al ons copere aff te handelen. Off die mare soo goet sal wesen, is te hopen ende wil d' Almogende geven.

30 <dito> idem, fray weer ende wint als gister. Brachten eenige van de vrije luyden tegen den avondt tijdinge datter Saldanhars van de Oost (sijnde ons volcq bij die van de N.Oost) aen Jan Reyniersz. huysinge waren verschenen met 6 beesten, die se gaerne mede herwaerts aen 't fort hadden gebracht, maer vermits de nacht op handen quam, wilden deselve haer daer onthouden ende morgen vroegh comen. Echter wierd den boecheuder Roeloff de Man ende den sargeant derwarts gestuyrt met wat broot, tabacq, pijpen ende brandewijn, ten eynde deselve daarmede wat onthael ende goet tractemendt aen te doen, om hun te meer tot ons te verbinden ende aff te locken, beneffens de behoerlijcke groete van den Commandeur, ende dat, morgen aen 't fort comende, door denselven met alle minne ende vrundtschap noch vorders soudon onthaelt worden, ende wes meer tot aenlocq dienen mochte. Doch quamen sijluyden⁴ omtrent 2 uyren na sonnen onderganck met voorsz. boeckhouder ende zargeandt noch aen 't fort, hebbende haer beesten tot den vrijman Jan Reyniersz. voorsz. bij de sijne in stal laten staen, ende wesende van deselve luyden daer d' E.

1. een *plasanck behalen*, iets doen om by iemand in die guns te kom. *Plas* miskien van 'n vorm of afl. van Fr. *plaire*, behaag.
2. Dieselfde as *Charigrina Cochoqua*; die uitgange *-qua* en *-na* word in Hottentots gelyklik gebruik om collectiva te vorm. Kyk hierná onder datum ultimo October, fol. 140v en vlg.
2. Dieselfde as *Charigrina Cochoqua*; die uitgange *-qua* en *-na* word in Hottentots gelyklik gebruik om collectiva te vorm. Kyk hierná onder datum ultimo October, fol. 140v en vlg.
3. gekampeer, laer getrek.
4. die Hottentotte.

Compagnie over twee jaren redelijck partije beesten van heeft gehandelt. Des haer den Commandeur met Spaence wijn, eeten, tabacq, etc., wat lustich dede tracteren ende haer vragende off se met hare huysen niet souden affcomen, antwoorden neen, maer dat telckens van hare beesten toebrengen wilden om aen d' E. Compagnie ende vrijeluyden te verhandelen. Haer vragende waerom, gaven tot antwoord dat niet en⁺ derffden omdatter dickwils veel schepen aencomen ende vreesse hadden dat haer de groote capiteyns, die daer somtijts mede quamen, met haer volcq mochten overvallen, vermits gesien ende gehoord hadden (apparent van Herry) dat sommige altemets¹ overal door 't gansche landt na haer hadden wesen soecken om te beroven ende doot te slaen. 'Twelck Herry wel fray wist te confirmeeren ende haer oock alsoo vast ingeprendt had, dat sijluyden tot geen ander gelooff te brengen schenen, nietjegenstaende wat affirmatien ter contrarie wierden g'allegeert, seggende Herry wel rondtuyt: 'Ja, waerom quam den laesten grooten capiteyn (denoterende daermede d' E. Heer Commissaris Van Goens) met soo veel volcx in de Houtvaley, anders als om mijn ende Caepmans beesten aff te nemen, na 'twelcke de andre niet misgelopen² souden hebben' etc. Ende hoewel wij seyden dat om hem noch sijne beesten niet gedacht wierd ende 't uytgaen van Sijn E. voorsz. maer was geweest om te sien na schepen die men doen verwachtende was ende oock na bequaem landt om te bebouwen ende voor vrije luyden huysen op te setten, etc., gelijk emmers nu claer genoeg te sien is, soo en was hem sulcx echter niet uyt het hooft te praten, soodat wij moeten presumeren hij d' andre inwoonders daer mede al wat affschrickigh sal gemaect hebben, 'twelck haer mettertijt uyt het hooft sal moeten gepraet worden. Ende off men Herry ende Caepman, om redenen voorsz., nu wel soo na³ sal hier krijgen om haer te besluyten⁴, is grootelijcx te twijfelen, alsoo sij rontuyt seggen dat se niet derven met haer beesten hieromtrent blijven, voornamentlijcx als er schepen op de rhee comen, uyt vreesse van andre groote capiteyns, menende altijd dat se (die hier vernemende ende in 't landt gaende) gevangen off geslagen sijn, insonderheyt Herry, Caepman en de Swarten Capiteyn, welke derhalve dan oorsaecke sijn dat de rest mede soo affschrickigh worden.

Ultimo dito, 's morgens lieflijck, stil weer als vooren. Hebbende voorss. Saldanhars hare 6 beesten laten aen 't fort halen ende daervan 3 aen ons verhandelt, namentlijck 2 koeyen ende 1 redelijcken grooten, maer vrij mageren os, sijnde d' andre drie redelijcke calven die se niet verhandelen wilden, maer belooffden met veele beesten over 6 à 7 dagen, als de maen nieuw geworden was, wederom te comen - tegen welke tijt oock nader tijdingh ende 't succes van onse landtreysers tegemoet sien.

Den Commandeur desen dagh soo wat bestedende met dese verhaelde Saldanhars te tracteren ende na verscheyden saken te ondervragen ende vernemen door hulpe⁺ van seecker meysken bij ons genaempt Eva, out omtrent 15 à 16 jaren, ende van

1. van tyd tot tyd.
2. vrygespring.
3. naby.
4. in te sluit.

den beginne bij des Commandeurs vrouw aengehouden, mitsgaders nu vast hier blijvende ende fray Duyts beginnende te leeren spreekken, soo sijn wij soo veel te verstaen gecomen datter een seecker groot heer, keyser off koningh soude wesen, die regeerder ende heer over al dese Caepse volckeren soude sijn, bij haer genaempt Chobona, seer verre te landewaert in woonende ende rijck van gout wesende, dat se 'chory'¹: noemen ende uyt sandt soude gehaelt worden, mitsgaders oock weten te munten ende te snijden op de penningen² die se wel soo groot ende grooter als palmen van handen soudent maken ende seer begerich sijn na root coper ende rode coraeltjes, hebbende oock groote huysen van steenen ende balcken, sayende mede witte rijs ende plantende veelderley aertvruchten. Item oock dragende cleederen over 't lijff ende spreekende een ander tael als dese die na de Caep toe³ woenen ende somtijts hieromtrent comen, welcke alle onderdanen offte ten minsten tributarisen soudent sijn van desen Chobona, ende generalijck bij ons bekendt worden onder den naem van Saldanhars ende bij dese natie⁴ Quena⁵, als van één spraeck ende cledingh wesende, over welcken desen Chobona een veltheer soude hebben om deselve onder devotie te houden ten eynde Chobona altijt voor haer opperheer erkent bleve ende d' affvallige met oorloogh gestrafft worden, wesende desen veltheer mede volcq⁶ als de Saldanhars, soo van habijt⁷ als spraecke, ende genaempt Kochoqua, bestaende in twee machtige heyrlegers offte troupen, waarvan de tweede genaemt is Gorona, tesamen geduyrich niet anders voerende als krijgh ende oorloge tegen de affvallige, ten eynde voorsz., daer sij geduurigh werck aen hebben ende echter evenwel altemalen niet cunnen onder devotie houden, alsoo sommige den Chobona sooveel humagie⁸ niet willen doen als hij van haer volgens sijn pretenderend recht begerdt, etc., sulcx desen Kochoqua ende Gorona altijt in actie van oorloge leven, wiens kinderen de vaeders (overlijdende) comen te succederen ende bij mancuquendt van deselve hare broeders ende oock de zusters.

Desen gemelten capiteyn, daer wij heden de voorsz. drie beesten van hebben gehandelt, seyde dat <hij> een vrouw had die in 't huys van den Chobona gewoont⁺ had ende opgevoedt was, wesende derhalven van hem een groot vrundt, ende ⁺¹⁴¹ seyde dat sijn vrouw in d' oiren, aen den hals ende vingers met goude ciersels behangen was. Den Commandeur versocht instantelijcq dat hij sijn vrouw, off ten minsten yets van haer cieraet, eens mede hier brengen <soude>, waerop denselven antwoorde dat se niet soudent cunnen gaen⁹, was niet gewent als thuyt te blijven

1. Hott./urib, metaal? Goud is !huni-/urib, geel metaal. Kyk Kroenlein: *Wortschatz der Khoi-Khoi*, bls. 317.
2. *snijden op de penningen*, in muntvorm te sny.
3. *na de Caep toe*, in die rigting van die Kaap, d.w.s. meer suidelik.
4. *dese natie*, Herry en Eva se mense.
5. Vgl. o.d. 9/1/1653, Deel I, bls. 115, noot 9.
6. *wesende desen veltheer mede volcq als de Saldanhars*: Kochoqua is die naam van die 'veltheer' of kaptein, sowel as van sy volk. Vgl. *Chaynunguaa* verderop.
7. kleding.
8. Fr. *hommage*. Waar Brill hier *submissie* vandaan kry, is onduidelik.
9. loop, reis. Die se is enkv. ondanks die ww.-vorm.

Daghregister. Deel 3. 1659-1662

Jan van Riebeeck

editie D.B. Bosman en H.B. Thom

bron

Jan van Riebeeck, *Daghregister. Deel 3. 1659-1662* (eds. D.B. Bosman en H.B. Thom). A.A. Balkema, Kaapstad 1957

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/rieb001dagh03_01/colofon.htm

© 2010 dbnl / erven D.B. Bosman / erven H.B. Thom

July anno 1660

+ *Primo ditto*, vuyl regen-⁵ ende al redelijck stijff, windrigh weer van den N.Westen, als gister ende eergister. +98

2 ende 3 *dito*, idem.

Sondag, den 4en dito, 's morgens fray, liefflijck weer ende 't luchjen variabel.

Op dato, gelijk meermael ende oock conform veele teecken, vernomen sijnde dat den vrijborger Harman Remajenne van Ceulen sich niet en blijft ontsien regelrecht, tegen alle het aenschrijven onser Heeren Meesters ende onse daerop g'ema-

5. Vgl. noot 4, bls. 221.

neerde¹: placcaten^(a), den handel van bestiael met dese lants natie bedectelijck te exerceren, mitsgaders deselve des nachts ter schuyl thuys brengende, alsdan oocq, in plaetse van noch voort te teelen, die ten eersten bij 10, 12 ende 15 schapen, ende beesten 2 à 3, gelijk te slaghten ende dat vleys onder d' andre borgers ende de schepen, als oock aen de hier sijnde Francen, te vercopen, etc., ende wij des jegenwoordigh gewaerschout sijnde dat hij desen nacht, aparent uyt der Gorachouquas leger, met beesten ende schapen weder staet thuys te comen - Soo is den sargeant in de voornacht met eenige soldaten uyt 't fort na sijn huys gesonden om daerop te passen, welcke hem, met sijn maet Hans Ras, van Angel^(b), des nachts tusschen 12 ende een uyren heeft bevonden thuys te comen met een beest, 6 schapen ende een lammeken, gereuyt van de voorss. Gorachouquas, neffens drie Hottentoes, die se met hun²: thuys quaemen drijven, welck lopen na de Hottentoes om verscheyden consideratien⁺ mede verboden is. Is voorss. Harman om 't een ende 't ander na 't fort gebracht, als oocq de gemelte drie Hottentoes, genaempt ^{+98v} Heyde, Nantisa ende Oedimackha, welcke voor den Raedt in Harmans presentie verhoort sijnde, 't volgende hebben verclaert, naementlijck:

dat sij noyt gesint noch willigh sijn geweest, ende oock haer oversten hun geen consent had willen geven, om door de verbooden plaetsen na de vrije luyden te gaen, veel min aen deselve eenigh vee te verhandelen; maer dat Harman Remajenne altijd tot harent³ quam, ende wanneer hem gesegt wierd dat haer oversten met den Duytsen Commandeur had geconditionneert nergens anders als aen 't fort vee te verhandelen, hij dan g'antwoort had: daer soo veel niet aen gelegen te wesen ende dat het den Commandeur maer altemaelen socht alleen te hebben, ende soo voorts;

ende op welcke wijze⁴ van tijt tot tijt oock al van overlange den handel soo indirectelijck ende particulier g'exerceert had, mitsgaders 't vee telckens, soo haest daermede thuysquam, geslaght ende aen andere vrije luyden in 't landt ende oock bij 't fort vercocht, mitsgaders alsser schepen lagen, 'tselve aen boort verreuyt had tegen soute vleys, specq, broot, kaes ende voornaementlijck tabacq ende copper, daer hij dan sijn handel weder mede dreeff ende gaende hield, hebbende van tijt tot tijt alsoo wel 4 à 500 schapen becomen ende vernielt⁵, mitsgaders hun met haer⁺ drien doorgaens ende ordinaris gebruyckt om 't geslagte vlees overal in sacken ⁺⁹⁹ voor hem te dragen, ja selfs noch laest aen de schepen *Nagelboom* ende *Phenix*, welcke sij wisten te noemen; oocq niet langh geleden had hij 't vlees wel van 10 schapen op sijn wagens onder 't branthout hier aen de borgers bij 't fort ende gedeelte aen de voorss. schepen aen boort gebracht ende vercocht, noemende selfs verscheyde persoonen die der hem in haer presentie oocq geldt voor gegeven hadden, etc.;

seggen oock dat hij weet kettingskens van copper te maecken ende daervoor vee

1. voortgevloeide, gevolgde.
2. Wederk. vnv. uit die volkstaal, later deur die aan Hoogd. ontleende *zich* grotendeels verdring.
3. *tot harent*, in hulle kraal, land.
4. *op welcke wijze*, op hierdie manier.
5. tot niet gemaak, opgeslag.

te handelen, ende voor een sooveel geeft als den Commandeur voor 5 à 6 beesten off schapen, hoedanigh een kettingsjen¹. Harman uyt sijn sacq haelende, den Commandeur overgaff;

oock had hij omtrent drie weecken geleden met de vrije luyden, Jan de Wiltschut, Jacob Cloeten ende Caspar Brinckman, doen sij de jonge renoster geschooten hadden, daer geweest, mitsgaders gehandelt voor hem 8, voor Cloeten 5 ende voor Jan de Wiltschut drie schaepen, maer Brinckman had niet² cunnen becomen, als eenige tijt te vooren dat hij, Brinckman, 2 beesten gereuyt ende datelijck, gelijk oock de bovenstaende schaepen, geslaght ende vercocht hadden, als vooren. Item mede aen de Francen yetwes, maer hoeveel wisten sij niet;

soo had hij, Harman, staende den oorlogh verleeden jaer met de Hottentoes oock 2 mael bij de Caepmans geweest ende mede weten schapen van haer te krijgen ende secretelijck te praeten.

Dit is waerbij dat de gemelte drie Hottentoes blijven volharden ende oocq dat⁺ Harman haer had leeren schieten met een snaphaen, als gebleecken aen voorss. ^{+99v} renoster, daer Harman eerst op mis³ ende doen een van haer drie Hottentoes hem met een carbijn geschooten, mitsgaders Jacob Cloeten, een snaphaen op den hals hebbende, daarmede dien renoster 't been aen stucq geschoten ende omgebracht hadde. Item, dat hij haer ende andere Hottentoes voor den oorloge wel souden gewesen ende onderricht hebben, hoe sij ons souden cunnen meest beschadigen, etc.

Altoos is volcomen blijckelijck dat hij geweten heeft datter, staende den oorlogh, in de bosjens achter Steven ende Rosendaels wooninge, langen tijt een trop Hottentoes hebben leggen passen op den Commandeur om die, als hij uytgingh, te overvallen, dogh seght hij sulcx van de Hottentoes eerst gehooft te hebben na 't vernieuwen van den pais, etc.

Wordende bij veele oock g'affirmeert dat hij, staende den oorlogh, Doman, neffens noch drie à 4 andere op verscheyde tijden soude hebben cunnen onder de voet schieten als hij gewilt had, maer dit ontkent hij wel expresselijck.

Doch is weder gebleecken doen in die troubel tijden den sargeant met partije volcq (daeronder hij, Harman,) op de gemelte vijanden uytlagh⁴ ende deselve seer schoon aenquaemen om in de knip te raecken, dat hij sigh alsdoen ontdekten⁵ ende de vijant daerdoor gewaerschouwt sijnde^(c), genouchsaem op de vlucht joegh ende d' E. Compagnie daerdoor een aenslagh misten, in dewelcke ten minste 50 à 60 vijanden stonden in de kaers te vliegen⁶ ende ter neder gehouden⁷ te worden tot⁺ een bysonder schrick, die 't onder deselve soude hebben gebaert, etc.

Soo heeft hem oock laeten ontvallen dat de gestelde ruyterwacht wel goet tot ⁺¹⁰⁰ bewaringh van haer beesten was, maer al te veel in de weegh stond om haer parti-

1. Sic.

2. niks.

3. d.w.s. waarop Harman eers mis geskiet en een van die drie Hottentotte hom (die renoster) toe met 'n karbyn (raak) geskiet het.

4. in die veld was.

5. laat sien het.

6. *in de kaers te vliegen*, in die val te loop.

7. *Vir gehouwen*, gekap.

culieren veehandel te exerceren; item den toegangh van de Hottentoes tot de vrije luyden beletteden ende dat die natie derhalven souden beslooten hebben deselve, soo se maer best conden, te vernielen, met volcq, paerden ende al, 'twelcq hij bekent wel gehoort te hebben, maer van de seeckerhey¹ wiste niet. Echter blijkt dat hij van heymelijcke aenslagen deser natie somtijts eenige kennisse heeft ende sulcx niet en openbaert, gelijk hij oock al veel kennisse gehadt heeft van de conspiratie anno passado door de conspirateurs op Compagnies fort ende 't jacht *Erasmus*, als hebbende deselve haer meeste heul² ende loop tot sijnent gehad, mitsgaders oock hun meeste provisien bij hem opgedaen, ende geweten wanneer 't spel aen de redout Corenhoop aengaen soude, alsoo <hij> Sondags omtrent de middagh, sooals³ wij tegen den avondt den oppersten conspirateur in hechtenis cregen ende 's avonts 't werck bestempt was, tegen sommige geseht had: daer sal te nacht wat wonders⁴ omtrent de redout beginnen, etc.

Alle 'twelcke seer suspecte saecken sijnde, boven de indirecte⁵ ende tegen Compagnies ordre gedreven particuliere veehandelinge, etc., tegen Saterdagh aenstaende de borgerraden aengeseght den Raedt bij te wonen, om hierover nader te helpen⁺ besoigneren, etc.

En de voorss. Hottentoes weder gelargeert, met waarschouwinge haer van de verboden wegen voortaan aff te houden, off dat se seer licht tot een ongeluck soude comen, ende sulcx (als nu weder gewaerschout sijnde) alsdan haer eygen schult soude sijn, want d' onse last hebben, haer daeromtrent vernemende, doot te mogen schieten, ende als men se al levendigh creegh, dat se dan niet meer souden los gelaeten worden. Ende dat derhalven beter sal sijn, sij directelijck met haer vee aen 't fort comen ende in gerustheyt met vreedde handelen; waerop sij antwoorden: jae, dat is goet, maer den Commandeur wil niet gaerne oude off magere beesten ende schaepen hebben ende de vrije luyden sien daer soo nau niet nae, omdat sij het datelijck maer dootslaen, ende oocq daer voor geven sooveel ende sulcx als wij maer begeeren, selffs ijser (sijnde een coopmanschap die te wenschen ware men dese natie coste uyt de handen houden, omdat sij der niet als hasagayen ende oorlogsgeweer van maecken). Echter wierd haer geseht dat in 't fort alle dingen genoegh te krijgen was. Sij daertegen seyden weder dat se haer mager ende out goet beter aen de vrije luyden als ons verhandelen kosten, gelijk vóór geseht, doch souden hunselffs niet meer na desen in pryckel stellen ende naecomen de contracten met hun overicheyt gemaect; oock souden 't soo niet hebben gedaen, had haer Harman selffs niet aen- ende thuysgehaelt, etc., 'twelcke alles dan veel blijck geeft dat voorss. Harman den bysonderen hinderpael doorgaens van Compagnies veehandel is geweest, ja⁺ verclaeren de gemelte Hottentoes dat hij ende andere wel geslagt vleys (van haer⁶)

1. *van de seeckerhey*, vir seker.
2. Kyk noot 2, bls. 230 hiervóór.
3. toe.
4. *wat wonders*, iets wonderliks, iets eienaardigs.
5. So in albei tekste.
6. *van haer*, deur hulle (die Hottentotte).

aen hun¹: huysen gebracht) gecocht hadden van beesten ende schaepen die gestorven waren ende daer al evenveel voor gaven, dogh sij² en wisten juist niet dattet van gestorven vee was; waeraen dan te mercken is, hoe 't op 't laest metten veehandel verlopen ende den aenteelt oock niet gevordert worden soude, om welke saecke (eenlijck tot ververssinghe van de schepen) d' E. Compagnie hier sooveel costen doet ende dragende blijft, ende in 'twelcke deselve principael gecontramaineert³ wort, door die d' E. Compagnie (soo caritate⁴) van onder op geholpen heeft ende den mont noch al te borgh⁵ ende op langh credit open houdt.

Sijnde jegenwoordigh hier aen landt niet boven 90 schaepen bij d' E. Compagnie, ende hebbende volgens dien den Commandeur in 2 maenden tijt gister eerst het 2e schaep voor hem ende al d' officianten van 't fort laten slachten, om 't selve emmers voor de schepen te verspaeren, want in gansch langen tijt geen 1½ dosijn schapen aen 't fort sijn gecomen te verhandelen, 'twelcq door voorss. Harmans particuliere negotie blijkt principael verhindert is gebleven, boven dat denselven veele praetjens bij de Hottentoes in haer legers legt en maect⁶, tot luttel dienst van d' E. Compagnie off 't gemeenebest, etc.

6 *dito*, idem fray, liefflijck weer als de voorige dagen, waermede die van *Loenen* noch al besigh bleven de France anckers op te soecken, om de rheedde daarvan weder te suyveren voor de compste eeniger schepen uyt 't Patria, ten eynde deselve haer⁺ touwen daerop niet mochten comen aen stuck te vijlen ende alsoo mede in ongelegentheyte te vallen, maer hebben tot noch niet kunnen opvinden, schoon^{+101v} haer de Francen stuyrman tot aenwijsingh binnen boort beschickt was.

Nieuwe maen, den 7en dito, noch al schoon, stil, liefflijck sonneschijn-weer.

8, 9 ende 10 *dito*, idem, met alle welke moye dagen die van *Loenen* echter geen anckers hebben kunnen vissen, wat debvoiren daerom gedaen hadden, wes den schipper tot versterckinge des Raedts aen landt ontboden sijnde, navolgende resolutie is genomen, te weten:

Saterdagh, den 10en July 1660^(d).

'Gesien dat sedert den 28en der verleden maendt Juny bij die van 't fluytjen *Loenen* geen anckers van 't France gestrande schip, noch oocq eenige andere en sijn kunnen opgevonden worden, wat debvoiren deselve daeromme in al die tijt tot heden met seer schoon, liefflijck weder hebben gedaen, achtervolgens de verclaringe hieronder g'insereert, luydende als te weten:

Wij ondergeschreven, jegenwoordigh alle bescheyden op 't fluytjen *Loenen*, verclaeren ende attestereen hoe dat ons debvoir ende beste, sooveel bij ons doenlijck is geweest, hebben gedaen, om in de Taeffel-bay seeckere drie anckers (die van het Frans fregat aldaer ge Grant ende gebleven) te vissen ende deselve niet en hebben gevonden, alhoewel 6 à 7 dagen daerover doende sijn geweest, soo is ten versoecke

1. d.w.s. van Remajenne en ander vryburgers.
2. die burgers.
3. teengewerk.
4. uit goedhartigheid.
5. *te borgh*, op skuld.
6. Soos nog in Afrikaans: 'lê en maak.'